

DAREnet: digitale toegang tot Nederlands wetenschappelijk onderzoek

Digital Academic Repositories is een gezamenlijk initiatief van alle Nederlandse universiteiten en enkele wetenschappelijke organisaties met het doel alle onderzoeksresultaten digitaal op te slaan en toegankelijk te maken met behulp van een netwerk. Binnen de instellingen gebeurt dit op vergelijkbare wijze met behoud van eigen verantwoordelijkheid en onder eigen beheer. Het vervolgens beschikbaar stellen van dit materiaal kan op diverse manieren en in diverse vormen gebeuren: traditioneel via tijdschriften en boeken, online via universitaire homepages en e-journals, maar nu ook centraal via internet. In deze bijdrage wordt een overzicht over de opbouw en de werking van dit netwerk gepresenteerd.

Doelstellingen

Het Digital Academic Repositories (DARE) programma helpt universiteiten bij het beter beheren en toegankelijk maken van de wetenschappelijke productie. Bijkomende voordelen zijn dat universiteiten zich met behulp van DARE kunnen profileren, dat DARE de zichtbaarheid en de bereikbaarheid van het onderzoek vergroot en dat het werk van wetenschappers wordt ondersteund door diverse diensten aan te bieden gedurende het gehele onderzoeksproces. Vanaf het onderzoeksvoorstel tot en met de uiteindelijke publicatie hoeven wetenschappers slechts hun (tussentijdse) resultaten en rapportages aan te leveren, waarmee de opslag is gegarandeerd. Andere diensten zijn bijvoorbeeld het tonen van onderzoeksresultaten via de websites van de universiteiten of de persoonlijke homepage, en de verspreiding naar internationaal georiënteerde websites en organisaties. Er wordt meer nationaal en internationaal samengewerkt en er is meer onderlinge interactie mogelijk.

Werkwijze

Het DAREnet is in januari 2004 gelanceerd als onderdeel van SURF, het landelijke elektronische netwerk van alle wetenschappelijke instellingen in Nederland dat via internet toegankelijk is voor de wetenschappelijke gemeenschap. In eerste instantie was DAREnet opgezet als demonstratiemodel van het netwerk van wetenschappelijke knooppunten, door de organisatie aangeduid als 'repositories' (schatkamers). Hiermee werden via 1 centrale ingang alle lokale digitale bestanden van de Nederlandse universiteiten en enkele gerelateerde instellingen op uniforme wijze gepresenteerd. DAREnet was uniek in de wereld; nergens anders was het mogelijk om zo eenvoudig toegang te hebben tot de nationale wetenschappelijke onderzoeksresultaten in digitale vorm. Het belang van DAREnet bleek groter dan alleen het demonstreren van het netwerk. Het toonde het nut aan van 'repositories', voor wereldwijde toegang, maar ook voor duurzame opslag. Vanaf

2005 is gewerkt aan een meer stabiele en permanente versie van DAREnet. Al het digitaal beschikbare materiaal uit de lokale 'schatkamers' wordt nu door DAREnet met behulp van een zogenaamde 'harvester' (oogstmachine) opgehaald. DAREnet beperkt zich tot volledig beschikbaar materiaal ('full content'). Materiaal dat alleen beschikbaar is met een abonnement is wel te vinden in de lokale repository binnen de grenzen van de wetenschappelijke instelling, maar niet daarbuiten en ook niet in DAREnet. Dat betekent dat in alle repositories in Nederland meer aanwezig is dan in DAREnet, maar het materiaal binnen dit netwerk is wel gratis toegankelijk voor iedereen. DAREnet wordt dagelijks bijgehouden en biedt toegang tot 127.000 digitale bestanden van wetenschappelijke publicaties en onderzoeksresultaten uit 20 instellingen, zoals alle Nederlandse universiteiten, de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). DAREnet bestaat thans uit 3 onderdelen. Ten eerste DAREnet en ten tweede het onderdeel 'Keur der Wetenschap' dat een zogenaamde etalage is van de publicaties van 229 vooraanstaande onderzoekers, als zodanig aangewezen door de eigen instelling. Dit laatste bestand bevat ruim 47.000 documenten. Van ongeveer 60% van deze publicaties is de volledige tekst beschikbaar, het overige deel heeft auteursrechtelijke beperkingen of is niet meer beschikbaar. Ten derde is er het onderdeel 'Proefschriften', waarmee meer dan 14.000 proefschriften zijn te raadplegen.

Website

Met www.darenet.nl komt men op de homepage. Uit de

Infrastructuur van het DARE-programma.

titelbalk is op te maken dat het DAREnet wordt onderhouden door de KNAW.

Logo van DARE.

Op de homepage staat ook de zoekfunctie waarmee in 'DAREnet', 'Keur der Wetenschap' of 'Proefschriften' kan worden gezocht. Behalve met een zoekterm kan via de link 'Advanced' ook op auteursnaam, jaar van uitgave of op naam van de instelling worden gezocht. Na invoering van de zoekterm(en) wordt de gehele verzameling digitale bestanden doorzocht. Dit betekent dat informatie van diverse bronnen boven water komt. Dit kan variëren van publicaties in boekvorm, artikelen uit tijdschriften en dissertaties tot alleen bibliografische gegevens van een auteur. De zoekresultaten worden helder gepresenteerd met een titel die tevens als link naar het volledige artikel fungeert, gevolgd door een korte samenvatting en een link naar de wetenschappelijke bron en de bibliografische gegevens. Deze laatste verwijzing bevat meestal ook het webadres van de wetenschappelijke instelling waarbij de auteur werkzaam is, de gegevens over de publicatie en hoe de publicatie te verkrijgen is. Het verdient aanbeveling om waar een Nederlandse zoekterm weinig resultaat geeft, deze nogmaals in het Engels in te voeren, omdat veel wetenschappelijke publicaties bij voorkeur in het Engels worden geschreven. Dit geldt voor alle zoekvensters in DAREnet.

Door in het linkermenu op de link 'Keur der Wetenschap' te klikken, komt men op de website www.keurderwetenschap.nl en wordt behalve het zoekvenster nu specifiek voor dit onderdeel ook aan de rechterzijde een submenu geopend. In dit submenu kan men zoeken op naam (alfabetisch), op vakgebied of instelling. Bij de vakgebieden is de geneeskunde ruim aanwezig, maar tandheelkunde is helaas nog niet vertegenwoordigd.

Terug op de homepage komt men in het linkermenu met de link 'Proefschriften' op de Nationale Proefschriftenwebsite. Deze biedt een eenvoudige manier van zoeken naar de proefschriften van de Nederlandse universiteiten. Is het proefschrift in de repository aanwezig, dan is het digitale bestand beschikbaar en vrij toegankelijk te lezen. Ook hier weer aan de rechterzijde een submenu met onder meer een lijst van 'laatste aanwinsten' waarin de laatste 25 ingebrachte proefschriften van de Nederlandse universiteiten staan. Verder is er een link beschikbaar naar een opsomming van contactpersonen per universiteit indien men zijn proefschrift beschikbaar wil stellen aan DAREnet en dit nog niet is gebeurd. Daarnaast is er een link naar de lokale proefschriftenwebsites van de universiteiten. Tot slot zijn er met de 'FAQ' in dit submenu veel wetenswaardigheden te vinden zoals het oudste Nederlandse proefschrift van Hugo de Groot uit 1597 te Leiden.

In het hoofdmenu wordt onder het onderdeel 'Repositories' uitleg gegeven over het systeem en wordt in het rechtermenu een lange lijst van universiteiten en andere wetenschappelijke instituten gegeven die een repository beschikbaar stellen aan DAREnet. Tevens kan men nalezen hoe dit per instelling is geregeld.

Met 'Diensten' uit het hoofdmenu krijgt men een indruk van de diensten die vanuit het DARE-programma worden ontwikkeld om de aanlevering van wetenschappelijk onderzoeksmateriaal te stimuleren. Het gaat hierbij om projecten die wetenschappers diensten of voordelen leveren die direct ten goede komen aan hun werk. Het beschikbaar stellen van de onderzoeksresultaten aan de repository van hun instelling dient zo aantrekkelijk en makkelijk mogelijk te worden gemaakt.

Het hoofdmenupunt 'DARE' geeft een samenvatting van de doelstellingen van dit netwerk en in het vrij uitgebreide submenu aan de rechterkant van het scherm krijgt de bezoeker via diverse publicaties opnieuw, maar nu uitgebreid, uitleg over de werking en de samenstelling van dit netwerk. Interessant hierbij is de link 'Auteursrechten', waaronder verwijzingen zijn te vinden naar websites die uit verschillende invalshoeken het auteursrecht belichten.

De menuonderdelen 'Contact' en 'Zoeken' spreken voor zich. Met 'Uw publicatie beschikbaar?' wordt de onderzoeker aangespoord zijn onderzoek via een repository aan DAREnet beschikbaar te stellen. Hier lezen we ook dat publicaties in een boek of tijdschrift van voor 1997 vrijelijk ingebracht kunnen worden en dat dit ook voor publicaties van jongere datum geldt, tenzij de rechten zijn overgedragen aan een uitgever. Afhankelijk van het beleid van de uitgever kan een digitale versie van deze publicatie in veel gevallen alsnog beschikbaar worden gesteld.

Al met al is www.darenet.nl een belangrijke website. De tandheelkunde zou ook in dit netwerk vertegenwoordigd moeten zijn.

Summary

DAREnet: digital entrance to Dutch scientific research results

The Digital Academic Repositories (DARE) programme is a joint initiative of all Dutch universities and some scientific organizations to store all results of scientific research digitally, and provide access to them by means of a network. Within the various institutions, this happens in a similar way with each institution being responsible for and administering its own records. This material can subsequently be made accessible in various ways and in various forms; traditionally via journals or books; online by the homepages of universities and electronic journals but now also by a single internet address: the DAREnet. In this issue an overview about the build up and operation of this network is presented.

S.L. Liem, redacteur internet/webmaster www.ntvt.nl
bliemsl@xs4all.nl